

Шереметинська О.В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки праці та менеджменту
Національного університету харчових технологій*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-365-4-31>

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТОВАРІВ

Перехід до єдиного економічного простору, вимагають від митних органів України модернізації системи митного адміністрування, яка має сприяти реалізації інтересів держави у сфері зовнішньої торгівлі.

На сьогодні при організації та проведенні митних перевірок митні органи України стикаються з низкою проблем, що знижують результативність їх проведення. Тому доцільно оцінити міжнародний досвід митного контролю після випуску товарів у вільний обіг у розвинених країнах.

Аналізуючи міжнародний досвід митного контролю після випуску товарів у вільний обіг, можна зробити висновок, що митний контроль у закордонних митних службах реалізується у формі митного аудиту (митного контролю з використанням методів аудиту).

Митний союз є основою Європейського Союзу та важливим елементом функціонування єдиного ринку. Митний союз означає, що країни-члени ЄС застосовують спільну систему митних зборів для імпорту товарів з-за меж митної території ЄС, мита та митний контроль на кордонах між державами-членами ЄС відсутні. Єдиний ринок може належним чином функціонувати лише за умови спільного застосування спільних правил на його зовнішніх кордонах.

Щоб досягти цього, національні митні адміністрації ЄС діють як єдине ціле. Хоча митне законодавство приймається на рівні ЄС, воно впроваджується державами-членами на децентралізованій основі. Митні органи держав-членів здійснюють нагляд за всіма

товарами, що ввозяться або залишають митну територію ЄС, незалежно від способу їхнього в'їзду чи вивезення.

До недавнього часу роль митниці полягала в основному в зборі митних зборів і непрямих податків при імпорті. Численні події, включаючи розширення, глобалізацію торгівлі та ланцюгів постачання, розвиток електронної комерції, загрозу терористичних атак та інтернаціоналізацію організованої злочинності, змінили середовище, в якому працює митниця.

Сьогодні митні органи в Європі не тільки стягують митні збори та ПДВ на імпортовані товари та акцизні збори, де це необхідно, але вони також перевіряють ці товари з багатьма нефінансовими цілями, наприклад, щоб забезпечити безпеку та безпеку товарів і переконатися, що вони відповідають Вимоги щодо відповідності продукції ЄС, стандарти та правила харчових продуктів, охорони здоров'я та навколишнього середовища, права інтелектуальної власності та багато іншого. Вони співпрацюють у боротьбі з шахрайством, тероризмом та організованою злочинністю разом з правоохоронними органами, адміністраціями та відомствами, відповідальними за прикордонну та внутрішню безпеку. Крім того, вони відповідають за управління та забезпечення виконання все більшої кількості преференційних торгових угод між ЄС та іншими країнами.

Спочатку у Керівництві з ризик-менеджменту Всесвітньої митної організації (Risk-management guide WCO) було закріплено термін митний контроль із використанням методів аудиту («audit-based control»), охоплює наступні етапи [1]:

1 етап: визначення спрямованості аудиторської діяльності.

У більшості розвинених країн вже накопичено досвід застосування методів аудиту, наприклад, у Європейському союзі визначили основні напрями «митного контролю після очищення», що ґрунтуються на статистиці правопорушень та системі управління ризиками (СУР).

Після вибору напрямку аудиту, далі необхідно здійснити відбір учасників ЗЕД за обраними напрямками аудиту.

Слід зазначити, що цей етап застосовується не всіма митними службами, лише тими, якими накопичено великий

досвід у організації контролю після випуску, що дозволило визначити найбільш ризикові процедури, які залежать від учасника ЗЕД, країни походження товару або самого товару.

2 етап: відбір учасників ЗЕД.

Процес відбору учасників ЗЕД ефективно працює у митній службі Японії, тому цей етап доцільно розглянуто на прикладі цієї країни.

Відбір учасників ЗЕД для проведення аудиту здійснюється митними службами з використанням системи управління ризиками (СУР). Аналізуючи світовий досвід, можна зробити висновок, що такий відбір здійснюється на основі заданих критеріїв ризику, як правило кожна країна формує свій перелік.

Митна служба Японії здійснює митний контроль на основі методів аудиту тих учасників ЗЕД (імпортерів), які сплатили мито на суму 1 млн. ієн і більше – так звані «контрольовані імпортери» («managed importers»). Загальна кількість таких учасників ЗЕД складає понад 40 тисяч компаній.

У митній службі Японії немає підрозділів митного контролю після випуску у вільний обіг, але є відділи постаудиту. Це говорить про те, що контроль після випуску товарів у Японії заснований на формі – контроль з використанням методів аудиту [2].

На другому етапі згідно зібраної інформації розставляються пріоритети між учасниками ЗЕД, що зазначені у списку.

На третьому відбувається складання плану аудиту.

На початку місяця формується остаточний список учасників ЗЕД, яких збираються перевірити наступного місяця та визначається вид аудиту (генеральний чи спрощений), час проведення та розподіляється перелік робіт.

В ЄС вимога щодо необхідності здійснення «митного контролю після очищення» щодо хоча б 5% учасників ЗЕД [3].

У митних органах Угорщини з усього числа учасників ЗЕД, що підлягають митному аудиту після очищення (умовно 100%) 90% обираються відповідно до внутрішніх інформаційних баз і СУР (віднесені до учасників ЗЕД, які з високим ступенем ймовірності здатні вчинити митне правопорушення), 5% – учасники ЗЕД із середнім ризиком скоєння правопорушення,

5% – вибираються у випадковому порядку («random basis»). Аудит щодо Уповноважених економічних операторів (УЕО) проводиться досить рідко, оскільки відповідно до європейського законодавства уповноважені оператори віднесено до сумлінних учасників ЗЕД [3].

3 етап: попереднє повідомлення учасника ЗЕД. Етап попереднього повідомлення учасника ЗЕД полягає в інформуванні митними органами учасника ЗЕД про те, що він обраний для проведення митного контролю із застосуванням методу аудиту, а також здійснюється запит додаткової інформації. На цьому етапі імпортеру надано право добровільно до початку митного аудиту подати до митного органу інформацію про скоєні ним правопорушення, якщо вони є.

4 етап: проведення митного аудиту, здійснюється в такій послідовності:

- досліджується діяльність учасника ЗЕД через профіль ризику: структура ризику: структура компанії, обсяг імпорту, обсяг митних платежів, митна вартість тощо.

- перевіряється та оцінюється система внутрішнього контролю та бухгалтерського обліку, особлива увага приділяється: системам процедури купівлі та продажу товарів, бухгалтерським документам учасника ЗЕД, комерційним рахункам, платіжним документам.

- перевіряється достовірність заявленої митної вартості:

5 етап: завершення митного контролю.

На цьому етапі оформляється звіт, в якому фіксуються результати перевірок. Звіт надсилається учаснику ЗЕД та вищому органу для ухвалення рішення.

6 етап: проведення оцінки дотримання та контролю виконання. Дані, отримані після проведення митних перевірок, повинні бути основою для віднесення учасників ЗЕД до певної категорії.

Таким чином, митний аудит у розвинених країнах заснований на співпраці між митними адміністраціями та учасниками ЗЕД (government-to-business) та взаємодії між митними органами (підрозділами) (government-to-government). Іншими словами, спостерігається повна модель інформаційного

співробітництва. Відповідно до Митного кодексу України та національного законодавства, перебіг митної перевірки передбачає лише процеси «government-to-government», не передбачена можливість учаснику ЗЕД з моменту отримання повідомлення (15 днів) провести в достатні терміни внутрішній аудит та уникнути санкцій з боку митних органів шляхом добровільної вказівки на вчинені помилки.

Література:

1. WCO Customs Risk Management Compendium. URL: <https://www.wcoomd.org/en/topics/enforcement-and-compliance/instruments-and-tools/compendiums/rmc.aspx> (дата звернення: 18.03.2024).
2. Post clearance audit. URL: <http://www.customs.go.jp/english/index.htm> (дата звернення: 18.03.2024).
3. 34th Annual Report on the Protection of the European Union's financial interests and the Fight against fraud. URL: https://anti-fraud.ec.europa.eu/system/files/2023-07/pif-report-2022_en_0.pdf (дата звернення: 18.03.2024).
4. EU Customs strategy. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/eu-customs-strategy_e (дата звернення: 18.03.2024).